

SÉNAT DE BELGIQUE

SÉANCE DU 16 AVRIL 1930.

Proposition de Loi complétant la loi du 14 janvier 1928 sur l'abandon de famille.

DÉVELOPPEMENTS.

MADAME, MESSIEURS,

La loi du 14 janvier 1928 (art. 391*bis* du Code pénal) a érigé en délit, sous le nom d'abandon de famille, le fait d'être, pendant trois mois, resté volontairement en défaut de remplir certaines obligations alimentaires fondées sur un devoir légal.

Les seules obligations alimentaires auxquelles le législateur a ainsi attaché la sanction de peines correctionnelles sont celles dont le conjoint, le descendant ou l'ascendant sont créanciers.

Les études de doctrine et la pratique judiciaire n'ont pas tardé à faire apparaître que, pour atteindre complètement le but visé par la loi du 14 janvier 1928, la portée de celle-ci devait être élargie.

Le texte actuel protège la créance alimentaire des enfants naturels, même adultérins ou incestueux, dont la filiation vient à être légalement constatée. Mais, à côté des obligations résultant d'une filiation naturelle juridiquement établie, l'article 340*b* du Code civil crée un droit alimentaire au profit de l'enfant naturel dont la filiation paternelle, sans être prouvée suivant les règles rigoureuses imposées, en cette matière, par le Code civil, paraît cependant pouvoir être présumée, en raison de certaines circonstances que le législateur

BELGISCHE SENAAAT

VERGADERING VAN 16 APRIL 1930.

Wetsvoorstel tot aanvulling van de wet van 14 Januari 1928 op de verlating van familie.

TOELICHTING.

MEVROUW, MIJNE HEEREN,

De wet van 14 Januari 1928 (art. 391*bis* van het Wetboek van Strafrecht) heeft, onder den naam van verlating van familie, tot delict bestempeld het feit gedurende drie maand vrijwillig in gebreke te zijn gebleven zekere wettelijke verplichtingen in zake levensonderhoud na te komen.

Alleen voor de onderhoudsverplichtingen verschuldigd aan den echtgenoot, den afstammeling of den bloedverwant in de opgaande linie, heeft de wetgever de boetstraffelijke sancties voorzien.

De doctrinale studies en de rechterlijke practijk hebben spoedig doen uitschijnen, dat, om volledig het doel door de wet van 14 Januari 1928 beoogd, te bereiken, de strekking van deze wet diende verruimd te worden.

De huidige tekst waarborgt onderhoudsvordering voor de onwettige, en zelfs de in overspel of bloedschande verwekte kinderen, van wie de natuurlijke afstamming wettelijk is vastgesteld. Doch benevens de verplichtingen voortspuitend uit de rechterlijk vastgestelde natuurlijke afstamming, stelt artikel 340*b* van het Burgerlijk Wetboek een onderhoudsrecht in ten voordeele van het onwettig kind, wiens vaderlijke afstamming, ofschoon niet bewezen volgens de ter zake door het Burgerlijk Wetboek opgelegde strenge

a énumérées limitativement et qu'il n'a admises qu'avec une grande prudence. Le père présumé jouit, du reste, éventuellement, du bénéfice de l'exception prévue par l'article 340*d*. On peut donc dire que, dans la généralité des cas où les juges appliquent l'article 340*b* du Code civil, l'homme condamné au paiement de la pension alimentaire prévue par cette disposition est bien le père de l'enfant. Il a déjà manqué aux devoirs que lui imposait, la plupart du temps, sa situation en s'abstenant de reconnaître celui-ci. S'il se dérobaît, en outre, aux obligations alimentaires formellement mises à sa charge par un arrêt de justice, on ne concevrait pas qu'il échappât aux sanctions encourues par le père naturel qui a eu, tout au moins, assez de conscience pour reconnaître son enfant. Même s'il se trouvait que les présomptions admises par l'article 340*b* ne concordent pas avec la réalité, l'homme auquel elles s'appliquent s'est volontairement exposé à cet inconvénient; il ne lui appartient pas d'exciper du léger doute qui peut subsister concernant un lien de paternité dont il a librement créé l'apparence. Ces raisons ont paru décisives aux auteurs de l'article 340*b* du Code civil. Elles sont également déterminantes lorsqu'il s'agit de sanctionner les devoirs prescrits par cette disposition.

Les mêmes motifs peuvent être invoqués en faveur de la créance que la mère de l'enfant naturel possède contre le père présumé, en vertu de l'article 340*c* et qui a pour objet le paiement des frais qu'entraîne la naissance.

L'article 212 du Code civil proclame que le mariage crée, entre les époux, un

regelen, evenwel blijkt te kunnen vermoed worden wegens zekere omstandigheden, die de wetgever op beperkende wijze heeft opgesomd en die hij slechts met groote voorzichtigheid heeft aangenomen. De vermoedelijke vader geniet overigens eventueel het voordeel van de exceptie voorzien bij artikel 340*d*. Men kan dus verklaren dat in de meeste gevallen, waarin de rechters artikel 340*b* van het Burgerlijk Wetboek toepassen, de tot uitkeering van het hier voorziene jaargeld tot onderhoud veroordeelde man, wel degelijk de vader van het kind is. Hij is reeds aan de plichten te kort gekomen welke zijn toestand hem meestal oplegde, met zich te onthouden dit kind te erkennen. Indien hij zich bovendien onttrok aan de onderhoudsverplichtingen uitdrukkelijk door een rechterlijke uitspraak te zijnen laste gelegd, dan zou men niet kunnen begrijpen dat hij mocht ontsnappen aan de straffen opgelopen door den natuurlijke vader die, ten minste, genoeg gewetensbesef heeft gehad zijn kind te erkennen. Zelfs indien de vermoedens bij artikel 340*b* aangenomen niet met de werkelijkheid mochten overeenstemmen, dan heeft de man waarop zij toepasselijk zijn zich vrijwillig aan dien hinder blootgesteld; hij heeft niet het recht zich te beroepen op den lichten twijfel die kan blijven bestaan over een band van vaderschap waarvan hij vrij den schijn heeft verwekt. Deze redenen bleken beslissend voor de stellers van artikel 340*b* van het Burgerlijk Wetboek. Zij zijn insgelijks afdoende wanneer het geldt de plichten te bekrachtigen welke deze bepaling voorschrijft.

Dezelfde redenen kunnen aangevoerd worden ten voordeele van de vordering welke de moeder van het onwettig kind bezit tegenover den vermoedelijken vader, krachtens artikel 340*c* en welke de betaling betreft van de kosten door de geboorte ontstaan.

Artikel 212 van het Burgerlijk Wetboek zegt dat het huwelijk tusschen de

devoir mutuel d'assistance. Lorsque, par le fait de l'un d'eux, ils sont séparés, ce devoir est rempli sous la forme d'une pension alimentaire au paiement de laquelle cet époux peut être condamné. L'inexécution volontaire de la décision judiciaire est sanctionnée par les peines prévues à l'article 391*bis* du Code pénal.

Lorsque le divorce est prononcé, l'époux qui l'a obtenu peut demander la condamnation de son ex-conjoint au paiement d'une pension alimentaire par application de l'article 301 du Code civil. A vrai dire, l'obligation que reconnaît cet article n'a pas exactement la même cause que celle qui trouve sa source dans l'article 212. Ce n'est plus des devoirs des époux qu'il s'agit ici, puisque le mariage est dissous; c'est plutôt d'une indemnité due par l'époux coupable, sanction civile de l'inexécution du contrat. Quoi qu'il en soit, l'article 212 et l'article 301 procèdent d'une seule et même idée générale, suivant laquelle le mariage comporte un devoir d'assistance réciproque et l'on ne peut s'y soustraire sans s'exposer à la nécessité d'une compensation.

Il n'est guère douteux que les auteurs de la loi du 14 janvier 1928 aient entendu sanctionner par les mêmes peines l'obligation alimentaire existant entre époux en vertu de l'article 212 et celle qui existe entre conjoints divorcés en vertu de l'article 301. Il n'est pas croyable que, au moment où l'on voulait fortifier les liens juridiques que crée le mariage, on ait songé, par une singulière contradiction, à faire preuve d'indulgence envers l'époux qui les a brisés. En France, pays où cette question s'est également posée, car l'article 391*bis* du Code pénal belge est inspiré de la loi française du 7 février 1924 sur l'abandon de famille, elle fut résolue affirma-

echtgenooten een wederkeerigen plicht van bijstand doet ontstaan. Wanneer zij, door de schuld van een hunner, gescheiden zijn, dan wordt deze plicht vervuld onder vorm van een jaargeld tot onderhoud, tot de betaling waarvan deze echtgenoot kan veroordeeld worden. De vrijwillige niet-naleving van het rechterlijk besluit wordt gestraft met de bij artikel 391*bis* van het Wetboek van Strafrecht voorziene straffen.

Wanneer de echtscheiding uitgesproken is, kan de echtgenoot die haar verkregen heeft de veroordeeling vragen van zijn vroeger mede-echtgenoot tot de betaling van een jaargeld tot onderhoud overeenkomstig artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek. Eigenlijk heeft de verplichting, welke dit artikel erkent, niet juist dezelfde oorzaak als deze welke haar aanleiding vindt in artikel 212. Het geldt hier niet meer de plichten der echtgenooten, vermits het huwelijk ontbonden is; het geldt eerder een vergoeding door den schuldigen echtgenoot verschuldigd, burgerlijke straf voor nietnaleving van de verbintenis. Hoe dan ook, artikel 212 en artikel 301 gaan uit van een en dezelfde algemeene gedachte, volgens dewelke het huwelijk een plicht van wederzijdschen bijstand in zich besluit en men kan er zich niet aan onttrekken zonder zich bloot te stellen aan de noodwendigheid eener vergoeding.

Het valt niet te betwijfelen dat de stellers der wet van 14 Januari 1928 het doel hebben gehad met dezelfde straffen de pensioensverplichting te bekrachtigen die bestaat tusschen echtgenooten krachtens artikel 212 en deze die krachtens artikel 301 tusschen gescheiden echtgenooten bestaat. Het is niet denkbaar dat, wanneer men de juridische banden die het huwelijk schept, wilde versterken, men er zou aan gedacht hebben zich inschikkelijk te toonen tegenover den echtgenoot welke hen verbroken heeft. In Frankrijk, waar deze vraag insgelijks gesteld werd, want artikel 391*bis* van het Belgisch Burgerlijk Wetboek is ingegeven door de

tivement par la Cour de cassation. En Belgique, il en fut autrement et, dans son arrêt du 17 février 1930, la Cour Suprême a jugé que la notion du délit d'abandon de famille ne s'étend pas à la méconnaissance de l'obligation alimentaire qui incombe à l'époux à charge duquel le divorce a été prononcé. Cette décision est, surtout, motivée par le caractère restrictif des dispositions pénales et le fait que l'article 391bis ne vise pas explicitement le cas des époux divorcés, ceux-ci ne répondant plus à la dénomination de « conjoints » dont fait usage le texte de l'article 391bis. Mais, dans une étude due à l'éminent magistrat sous la présidence duquel l'arrêt du 17 février 1930 a été rendu, on discerne aisément le désir de voir le législateur combler la lacune que présente, à cet égard, la loi de 1928.

L'article 206 du Code civil impose, sous certaines conditions, aux gendres et belles-filles, une obligation alimentaire envers leurs beaux-parents. Strictement, le refus de s'y conformer, même après une décision judiciaire, échappe aux sanctions de l'article 391bis du Code pénal, celui-ci visant les devoirs alimentaires existant entre ascendants et descendants mais non ceux que crée l'alliance.

Il en résulte, notamment, que si, après avoir largement doté leur fille, des père et mère tombent dans le besoin et font condamner leur gendre au paiement d'une pension alimentaire, comme chef de la communauté et seul capable de disposer des fonds appartenant à celle-ci, le refus d'exécuter la décision sera dépourvu de sanction pénale.

Il y a lieu, également, de compléter le texte actuel à ce point de vue.

Fransche wet van 7 Februari 1924 op de verlating van familie, werd zij bevestigend beantwoord door het Hof van Verbreking. In België was het anders, en, in zijn arrest van 17 Februari 1930 heeft het Hooge Hof geoordeeld dat het begrip van het delict van verlating van familie zich niet uitstrekt tot de miskenning van de onderhoudsverplichting die ten laste valt van den echtgenoot tegen wien de echtscheiding werd uitgesproken. Deze uitspraak berust vooral op het beperkend karakter van de strafbepalingen en op het feit dat artikel 391bis niet uitdrukkelijk het geval bedoelt van de gescheiden echtgenooten, daar deze niet meer beantwoorden aan de benaming « conjoints » die voorkomt in den tekst van artikel 391bis. Doch in een studie van den uitmuntenden magistraat, onder wiens voorzitterschap het arrest van 17 Februari 1930 is gevallen, ontwaart men gemakkelijk den wensch den wetgever de leemte te zien aanvullen, die de wet van 1928 in dit opzicht vertoont.

Artikel 206 van het Burgerlijk Wetboek legt, mits sommige voorwaarden, aan de schoonzoons en schoondochters, een onderhoudsverplichting jegens hun schoonouders op. Streng gesproken ontsnapt de weigering er zich naar te gedragen, zelfs na een gerechtelijke uitspraak, aan de strafbepalingen van artikel 391bis van het Wetboek van Strafrecht, daar dit handelt om de onderhoudsverplichtingen die bestaan tusschen voor- en nazaten, doch niet over deze welke de aanhuwing doet ontstaan.

Daaruit volgt, namelijk, dat, indien, na hun dochter een ruimen uitzet gegeven te hebben, vader en moeder in nood verkeer en hun schoonzoon doen veroordeelen tot betaling van een jaargeld tot onderhoud, als hoofd van de gemeenschap en alleen in staat om over de haar toebehoorende fondsen te beschikken, de weigering de uitspraak na te leven straffeloos zal zijn.

Ook in dat opzicht past het den huidigen tekst aan te vullen.

L'article 205, paragraphe 2 du Code civil, dispose que la succession de l'époux prédécédé doit des aliments au conjoint survivant s'il est dans le besoin au moment du décès. Il y a toute raison d'étendre aussi la portée de l'article 391bis du Code pénal à cette situation. L'impunité dont jouiraient les bénéficiaires de la succession du prémourant qui s'abstiendraient de remplir le devoir d'équité et de convenance prescrit par le paragraphe 2 de l'article 205 précité aurait, en bien des cas, quelque chose d'odieux. Supposons, par exemple, le cas où l'époux prémourant a laissé tous ses biens à des tiers, à des étrangers peut-être et n'ait pas même laissé son conjoint jouir du droit d'usufruit que lui attribue la loi du 20 novembre 1896 mais qui, comme on le sait, n'a pas le caractère d'une réserve. Ne serait-il pas criant que ceux qui sont en possession des biens, peut-être considérables, délaissés par le défunt, refusent de continuer d'exécuter, envers le survivant, le devoir d'assistance qui incombait à leur auteur ?

Telles sont, Madame, Messieurs, les considérations qui semblent pouvoir être invoquées à l'appui de la proposition que ses auteurs ont l'honneur de soumettre au bienveillant examen du Sénat.

HUBERT PIERLOT.

Artikel 205, paragraaf 2 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat de erfgenaam van den eerst overleden echtgenoot onderhoudsmiddelen verschuldigd is aan den overlevenden echtgenoot indien hij gebrek lijdt op het oogenblik van het overlijden. Het is volkomen billijk de draagkracht van artikel 391bis van het Burgerlijk Wetboek ook voor dat geval uit te breiden. De straffeloosheid die de erfgenamen van den eerst overledene, welke zich zouden onthouden den plicht van billijkheid en gepastheid te vervullen door paragraaf 2 van artikel 205 voormeld voorgeschreven, zouden genieten, zou in vele gevallen ergerlijk zijn.

Gesteld, bij voorbeeld, het geval waarin de eerst overleden echtgenoot al zijn bezit aan derden, aan vreemdelingen zelfs, heeft nagelaten en zijn mede-echtgenoot zelfs niet het vruchtgebruik heeft gegeven dat de wet van 20 November 1896 hem toekent, doch die, zooals men weet, niet het kenmerk heeft van een wettelijk erfdeel. Ware het niet hemeltergend, dat degenen die in bezit zijn van de misschien aanzienlijke goederen door den overledene nagelaten, weigeren, jegens den overlevende, de bijstandsverplichting na te komen die op den erflater berustte ?

Deze zijn, Mevrouw, Mijne Heeren, de beschouwingen die blijken aangevoerd te mogen worden tot staving van het voorstel dat de indieners de eer hebben aan het welwillend onderzoek van den Senaat voor te leggen.

HUBERT PIERLOT.

**Proposition de Loi complétant la loi du
14 janvier 1928 sur l'abandon de
famille.**

ARTICLE UNIQUE.

Il est ajouté à l'article 1er de la loi du 14 janvier 1928 sur l'abandon de famille, un second alinéa ainsi conçu :

« Sera punie des mêmes peines l'inexécution, dans les conditions prévues au précédent alinéa, des obligations qui font l'objet des articles 205, paragraphe 2, 206, 301, 340b et 340c du Code civil. »

HUBERT PIERLOT,
MARIE SPAAK,
ALBERT ASOU,
GUSTAVE JANSEN,
PAUL CROKAERT,
EMILE VINCK.

**Wetsvoorstel tot aanvulling van de wet
van 14 Januari 1928 op de verlating
van familie.**

EENIG ARTIKEL.

Aan het eerste artikel der wet van 14 Januari 1928 op de verlating van familie, wordt een tweede lid toegevoegd, luidende :

« Wordt met dezelfde straffen bestraft, de niet-naleving, in de voorwaarden bij het voorgaande lid voorzien, van de verplichtingen bedoeld bij de artikelen 205, paragraaf 2, 206, 301, 340b en 340c van het Burgerlijk Wetboek. »

HUBERT PIERLOT,
MARIE SPAAK,
ALBERT ASOU,
GUSTAVE JANSEN,
PAUL CROKAERT,
EMILE VINCK.